

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
BRYŁY KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW. NARODZENIA
NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY W WIELICZKACH (GM.
WIELICZKI)**

ADRES: ul Lipowa, Wieliczki, gm. Wieliczki, pow. olecki, woj. warmińsko - mazurskie

Nr rej. A-136 z 21-03-1956 r.

ZAKRES OPRACOWANIA: opis obiektu, stan zachowania, program prac konserwatorskich, dokumentacja fotograficzna

AUTOR: mgr Klaudia Czajewska

Dzieło chronione prawem autorskim

Augustów, 2023 r.

SPIS TREŚCI

1. Rys historyczny.....	3
2. Opis obiektu.....	3
3. Stan zachowania.....	4
4. Technologia obiektu.....	5
5. Cele i założenia konserwatorskie.....	5
6. Program prac.....	5
7. Uwagi końcowe.....	10
8. Dokumentacja archiwalna.....	11
9. Dokumentacja fotograficzna.....	15

1. RYS HISTORYCZNY

Pierwszy kościół w Wieliczkach został zbudowany w 1552 r., jednak w 1656 r. został spalony przez Tatarów. Szybko, bo już w 1658 r. został odbudowany. Następnie w 1674 r. świątynię zburzył silny huragan. Obecny kościół p.w. Narodzenia NMP jest świątynią poewangelicką. Zbudowany został w latach 1676 – 77 z fundacji Michała Giżyckiego. Najprawdopodobniej ówczesnie umieszczono także pod budynkiem dwie krypty przeznaczone na grobowce, które zostały zasypane w XIX wieku. W latach 1693 – 94 dobudowano wieżę. Podczas I Wojny Światowej budynek został uszkodzony w wyniku ostrzału artyleryjskiego. Następnie w latach 1925 – 27 został odrestaurowany. Podczas trwania danej renowacji i zakładania pod świątynią ogrzewania, zostały odnalezione 23 trumny z XVII wieku. W latach 1962-1963 wykonano kolejny remont, podczas którego m.in. odeskowano ściany zewnętrzne oraz wymieniono zmurszałe deski oraz poryto dach gontem.

Do 1945 roku świątynia należała do protestantów. W dniu 7 września 1956 roku przy kościele została erygowana parafia przez księdza infułata Stefana Biskupskiego. Obecnie jest to kościół parafialny rzymskokatolicki kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, należący do dekanatu Olecko - św. Jana Apostoła diecezji ełckiej.

2. OPIS OBIEKTU

Kościół znajduje się w centrum miejscowości na niewielkim wzniesieniu. Zbudowany jest na planie wydłużonego nieregularnego prostokąta z trzema wyodrębnionymi kruchtami, jednonawowy, nieorientowany, o konstrukcji zrębowej. Wzniesiony z drewna modrzewiowego w stylu neobarokowym. W części południowo – zachodniej znajduje się prostokątne prezbiterium z wieloboczną apsydą. Obiekt nie jest podpiwniczony, oprócz kotłowni pod zakrystią, która powstała podczas prac remontowych 1925 - 27 (odbudowa po zniszczeniach po I WŚ). Fundamenty wykonane z kamienia polnego, łączone zaprawą wapienną. Ściany budynku oszalowane są od zewnątrz i wewnątrz deskami kładzionymi na zakładkę. Na wejściem głównym znajduje się czworoboczna wieża o konstrukcji szachulcowej. Na szczycie wieży znajduje się iglica, zwieńczona metalową chorągiewką. Dach dwuspadowy w części prezbiterialnej, na wieży dach namiotowy. Całość pokryta jest gontem. Więźba dachu kościoła wieszarowa. Kubatura obiektu to 4040 m³, a powierzchnia 365 m². Obiekt otoczony jest murem wykonanym z kamieni polnych.

Wewnątrz świątyni znajduje się strop płaski (wspólny dla nawy i prezbiterium), przy ścianach strop pulpitowy ocieplony polepa z gliny. Zachowany jest chór muzyczny oraz połączone z nim dwie empory boczne, wsparte na słupach. Dodatkowo w kościele znajduje się również zabytkowe wyposażenie w postaci: ołtarza głównego (o bogatym opracowaniu malarskim i pozłotniczym) wykonanego w 1876 r., polichromowanej barkowej ambony z 1712 r., ołtarza wiszącego (starszy ołtarz główny) z 1654 r., obecnie znajdującego się w zakrystii, chrzcielnicy z XIX w. z elementami z 1660 r. oraz organów z 1926 r. oraz drewnianych ławek posadowionych z końca XIX w./ pocz. XX w. Na podłodze obecnie znajduje się wtórna mozaika z czerwono – białych kwadratowych płytek posadowionych na cementowej wylewce, pod spodem (przy otworach wylotowych ciepłego powietrza) widoczne fragmenty oryginalnej ceglanej posadzki ułożonej w jodełkę.

3. STAN ZACHOWANIA

Stan zachowania ogólny obiektu dostateczny. Wymaga prac konserwatorskich. Bez z nich stan obiektu ulegnie szybkiej degradacji.

Orynnowanie i rury spustowe nieszczelne. W wielu miejscach przecieką. System odprowadzania wody kończy się zaraz przy budynku, w związku z czym duża część migruje z powrotem do struktury obiektu.

Dach kryty gontem jest uszkodzony pod względem mechanicznym i biologicznym. Na jego powierzchni można zaobserwować liczne zawilgocenia i korozję mikrobiologiczną (mchy, glony, porosty). Widoczne są również liczne spękania oraz ubytki w poszyciu wykonanym z gontu. Dodatkowo występują odkształcenia przekrojów klina w gonce oraz liczne wyszczerbienia. Wszystko to może spowodować, że poszycie będzie nieszczelne, co w następstwie doprowadzi do naruszenie konstrukcji więźby dachowej, stropów i elewacji.

Szalowanie ścian wykonane z desek w stanie zróżnicowanym. Miejscami deskowania spaczone i spękane. Działanie wilgoci i uszkodzenia biologiczne powodują butwienie w dolnych partiach deskowań. Miejscami końcówki dolnych partii listew maskujących były wtórnie uzupełniane. Dodatkowo widoczne są na dużych partiach szalunku wykwyty korozji mikrobiologicznej (w postaci mchów, porostów i glonów) oraz duże zawilgocenia spowodowane skapywaniem wody z nieszczelnego oryinnowania. Widoczne są również spękania, a także ubytki w strukturze deskowego szalunku. Niektóre deski są odspojone od podłoża, wyszczerbione i popękane. W wielu miejscach przetarta jest warstwa impregnująca i zostało jedynie surowe drewno, które ulega znacznie szybciej degradacji pod wpływem zmiennych warunków termo – wilgotnościowych.

Cokół pierwotnie zespolony był wyłącznie zaprawą wapienną, natomiast bieżące uzupełnienia ubytków wykonywano poprzez zastosowanie „mocnej” zaprawy cementowej, która nie jest paroprzepuszczalna, co w efekcie spowodowało jeszcze większe odparzenia, spękania, złuszczenia i ubytki. Na powierzchni cokołu widoczne są również wykwity korozji mikrobiologicznej (mchy, glony, porosty) oraz niewielkie zasolenia.

Żelazne okucia zamków drzwi, chorkowianka na szczycie iglicy wieży oraz inne elementy wykonane z metalu są pokryte warstwą korozją (rude wykwity). Są pociemniałe, a na ich powierzchni widoczne są również wżery.

4. TECHNOLOGIA OBIEKTU

Obiekt posadowiony jest na cokole z kamienia polnego zespolonego zaprawą wapienną. Zbudowany w konstrukcji zrębowej oszalowany deskami z drewna modrzewiowego. Wieża kwadratowa o konstrukcji szachulcowej oszalowana również deskami z modrzewia. Dach dwuspadowy w części prezbiterialnej, namiotowy w wieży, kryty gontem (z drewna iglastego) o przekroju klina, z wpustem wzdłuż dłuższej krawędzi, łączony poprzez wsunięcie jednego gonta w drugi.

5. ZAŁOŻENIA I CELE KONSERWATORSKIE

Celem konserwacji jest zahamowanie procesów niszczących materię zabytkową obiektu oraz uwypuklenie pierwotnego opracowania estetycznego świątyni. Program prac zakłada dezynfekcję, impregnację, uzupełnienie ubytków, niwelację spękań i wykruszeń, wymianę zniszczonych elementów oszalowania i gontu, naprawie elementów uszkodzonych oraz uzupełnienie ubytków i spoinowania wapiennego przy cokole, a także skuciu wtórnych łąt wykonywanych z cementu. Program prac zakłada również wymianę nieszczelnego orynowania i przesłuzenie system rur spustowych poza obiekt. Wszystkie działania mają na celu przywrócenie walorów historycznych, estetycznych, użytkowych oraz wytrzymałościowych.

Wszystkie naprawy opierać się na tradycyjnych metodach rzemieślniczych, łącząc współczesne rozwiązania inżynierskie tak, aby nie naruszały historycznego obrazu zabytku, a zastosowane materiały powinny mieć podobne właściwości fizyko – chemiczne do oryginalnej substancji zabytku.

6. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

6.1. DACH

1. Prace obejmują przebudowę konstrukcji dachu (wymiana skorodowanych i zniszczonych drewnianych elementów konstrukcyjnych dachu) oraz wymiana pokrycia dachowego. W związku z tym przewiduje się jego wymianę oraz impregnację.
2. Przed przystąpieniem do prac należy dokonać oceny stanu technicznego (poprzez konstruktora) elementów pokrycia dachowego (gontu) oraz elementów konstrukcyjnych (krokwie) i na podstawie wyników oględzin uzgodnić po konsultacji z konstruktorem dokładny zakres prac remontowych.
3. W przypadku stwierdzenia skorodowanych, zniszczonych, uszkodzonych mechanicznie i biologicznie drewnianych elementów konstrukcyjnych dachu należy je wymienić na nowe. Jeżeli istniejące drewniane elementy konstrukcyjne podlegające wymianie posiadają elementy dekoracyjne drewnianej ciesielki, należy je odtworzyć do stanu pierwotnego, lub zastosować metody konserwatorskie w przypadku mniejszych uszkodzeń. Wzmocnienie krokwie można wykonać także przez nadbicie dwustronnie z desek o grubości 32mm, za pomocą śrub M16. W obrębie okapu wymiana skorodowanych końcówek krokwie - miejscowo obszerna degradacja elementów na skutek przeciekania wody opadowej w głąb pokrycia.
4. W przypadku stwierdzenia mocno zniszczonych, skorodowanych lub uszkodzonych mechanicznie i biologicznie elementów deskowania dachu należy je wymienić na nowe.
5. Zabezpieczenie konstrukcji dachu środkami przeciw grzybom i siniźnie oraz pod względem p.poż, do stopnia trudnozapalności, np.: preparatem HYLOTOX - z poszerzeniem impregnacji poza obręb oczyszczenia.
6. Montaż kontrłat 38x50 mm , foli wstępnego krycia (wiatroizolacji) oraz łat 38x50 mm. Wykonać wentylację grawitacyjną , systemową w celu zapewnienia ochrony przed wodą, wilgocią i korozją biologiczną, grzybami i pleśnią poprzez montaż wentylacji w foli wstępnego krycia
7. Montaż deski okapowej gr. 32 mm, zaprojektowano wymianę istniejącego gontu na gont z drewna modrzewiowego, dwuwarstwowego o długości 50cm, szer. 8 cm, montowanego do łat. Dla zachowania sztywności dotychczasowego układu więźby nie przewiduje się demontażu deskowania
8. Impregnacja nowych oraz istniejących elementów więźby dachowej (np: Impragniergrund PLUS Remmers lub inny równoważny).

9. Impregnacja dwukrotna gontów, łąty i kontrałąty (np.: środkiem Impragriergrund PLUS, firmy Remmers lub innym równoważnym), z dodatkami zwiększającymi odporność na promieniowanie UV, w odcieniu ciemnobrązowym (kolor należy dobrać na budowie, w zależności od intensywności wybarwienia drewna modrzewiowego, w uzgodnieniu z projektantem). W przypadku cięcia gontu w trakcie montażu, miejsca cięć należy dodatkowo zaimpregnować.
10. Układanie - na jednej połaci układa się gont o jednakowej długości. Im łagodniejszy spadek dachu tym korzystniejsze stosowanie dłuższych gontów. Należy pamiętać o wymaganych minimalnych zakładach i odstępach rzędów. Przykładowo dla gontu długości 450mm układanego 2-warstwowo należy przyjąć zakład 40mm i odstęp rzędów 200mm)
11. Mocowanie - gonty do stromych spadków (wieża) o szerokości do 60mm powinny być mocowane jednym gwoździem, pozostałe dwoma gwoździami. Gwoździe muszą być przykryte przez wyżej leżący rząd gontów. Do mocowania zaleca się gwoździe z płaską główką i szerokim trzonem, żłobkowane skrzętnie lub poprzecznie lub skrzętnie ze stali nierdzewnej lub ocynkowanej.

6.2. ORYNNOWANIE

1. Demontaż starych niedrożnych rynien i rur spustowych oraz innych ewentualnych opracowań blacharskich.
2. Wykonanie nowego orywnowania (rynny Ø 10 i rury spustowe Ø 15) z blachy tytanowo – cynkowej.
3. Rynny mocować hakami. Prace należy wykonać podczas końcowego etapu prac przy tynkach.
4. Uzupełnić wszystkie brakujące opracowania blacharskie.
5. Organizacja odpływu wód opadowych. Rury oraz wyprowadzenia należy przeprowadzić pod ziemią na odległość co najmniej 3 m od budynku, najlepiej do najbliższej instalacji burzowej.

6.3.ELEWACJA

1. Demontaż szalunku (listwy, deski, łąty, kontrałąty).
2. Ocena stanu zachowania – ocena konserwatorska i konstrukcyjna.
3. Oczyszczenie powierzchni ścian metodą mechaniczną szczotkami z miękkim włosiem.
4. Usunięcie uzupełnień, gwoździ, brudu i kurzu.

5. Dezynfekcja i dezynfekcja drewna metodą natrysku oraz pędzlowania środkiem biobójczym do drewna (np.: Adolit firmy Remmers lub innym równoważnym) i środkiem na drewnojady (np.: Xirein lub innym równoważnym).
6. Impregnacja strukturalna ścian, środkami głęboko penetrującymi strukturę drewna, odpornych na światło UV (np.: IG 10 Remmers lub Borma Holzharter lub inny równoważny) metodą pędzlowania lub natrysku.
7. Uzupełnienie ubytków przy pomocy flekowania (drewno sezonowane, tego samego gatunku).
8. Szalunek mocno zniszczony, który stracił swoje właściwości statyczne i konstrukcyjne należy wymienić na nowe deski (drewno sezonowane, tego samego gatunku).
9. Likwidacja wyboczeń ścian -wypieranie.
10. Wzmocnienie złączy, uzupełnienie i wymiana kołkowań (drewno sezonowane, tego samego gatunku).
11. Stężenie statyczne płaszczyzn ścian (drewno sezonowane, tego samego gatunku).
12. Zabezpieczenie powierzchni elewacji (np.: środkiem Impragniergrund PLUS, firmy Remmers lub innym równoważnym), z dodatkami zwiększającymi odporność na promieniowanie UV, w odcieniu ciemnobrązowym (kolor należy dobrać na budowie, w zależności od intensywności wybarwienia drewna modrzewiowego, w uzgodnieniu z projektantem, analogiczny do dachu krytego gontem).
13. Scalenie powierzchni ścian.

6.4. COKÓŁ

7. Skucie wtórnej zaprawy i spoin cementowych. Skuwać należy ostrożnie tak, aby zminimalizować ryzyko wyszczerbień i pęknięć w strukturze kamieni, a także oryginalnych zapraw.
8. Oczyszczanie lica metodą mechaniczną – szczotkami drucianymi, z doczyszczaniem szczotkami ryżowymi. Jeśli dana metoda nie spełni przeznaczenia, to wyłącznie za zgodą nadzoru lub kierownika prac konserwatorskich można spróbować oczyścić cokół metodą suchą, ścierno-strumieniową (tj. gumkowanie), która daje dobry rezultat zarówno od strony estetycznej jak i wymogów konserwatorskich, a jej efektywność tkwi w odpowiednio skomponowanym kruszywie. W zależności od rodzaju i stanu podłoża, stosuje się ścierniwa o różnej wielkości frakcji i twardości oraz o różnym kształcie ziaren: piasek kwarcowy, mikrokulki szklane, pył marmurowy i korundowy, soda. Intensywność czyszczenia można regulować ciśnieniem powietrza od 0,2 do 6 bar.

Średnica ziaren wynosi od 100 do 20 mikro metrów. Średnica cząstek kruszywa jest dobierana po oględzinach obiektu lub elementu przeznaczonego do oczyszczenia. Czyszczenie na sucho jest metodą bardzo efektywną, umożliwiającą szybką pracę. Należy wykonywać ostrożnie i podczas pracy ciągle kontrolować proces.

9. Dezynfekcja środkiem biobójczym niwelującym grzyby, glony, porosty (np.: Fungith firmy Optolith lub równoważny). Preparat rozprowadzać poprzez natrysk na całej powierzchni. W razie potrzeby zabieg powtarzać 2-3 krotnie.
10. Usunięcie zasoleń metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska lub odsalanie za pomocą kompresów (np.: firmy Remmers lub równoważnym)
11. Elementy kamienne, wymagające uzupełnienia lub wymiany na nowe, odtworzyć techniką kamieniarską, z użyciem materiału kamiennego i zaprawy trasowo – wapiennej (np.: Optosan TrassFuge lub Remmers FM TK M5 lub równoważnej).
12. Stabilizacja struktury muru poprzez zespolenie pęknięć i odspojień metodami tradycyjnymi poprzez przemurowanie. Końcowym etapem stabilizowania pęknięć i rozwarstwień jest wypełnienie powstałych szczelin i pustek zaprawami iniekcyjnymi np. zaprawą iniekcyjną trasową - wapienną zaprawą iniekcyjną (np.: Optosan TrassFuge firmy Optolith lub równoważne).
13. Uzupełnienie i rekonstrukcja spoin zaprawą trasowo wapienną (np.: Restauro-Fuge firmy Keim lub równoważną)

6.4. DREWNIANE SKRZYDŁA DRZWIOWE:

1. Demontaż elementów kutych (klamek, kątowników, zawiasów itp.);
2. Oczyszczenie elementów drewnianych metodą mechaniczną lub oczyszczanie chemiczne pastą zmydlającą do usuwania starych powłok lakierniczych i malarskich (Skalpeks, 3v3 lub równoważny) przy pomocy skalpela lub szpachelki;
3. Szlifowanie powierzchni drzwi papierem ściernym drobnej granulacji. Należy to wykonywać delikatnie zwracając uwagę na wyprofilowania drzwi tak aby ich nie zatracić lub nie wypłaszczyć.
4. Dezynfekcja drewna preparatem biobójczym opartym na związkach boru (Xiren, Prexil, Biotin lub równoważny) poprzez pędzlowanie i iniekcje.
5. Impregnacja wzmacniająca drewna preparatem żywicznym o niskiej lepkości.
6. Prace stolarskie –wykonanie koniecznych napraw stolarskich (wymiana zniszczonych fragmentów) poprzez flekowanie drewna (drewno sezonowane, tego samego gatunku).

6. Uzupełnianie ubytków w drewnie klejem winylowym wymieszanym z pyłem drzewnym.
7. Gruntowanie drewna preparatem o właściwościach biologicznie czynnych przedłużonym działaniu.
8. Końcowa impregnacja olejem lnianym. Pomalować dwukrotnie, ścierając nadmiar oleju pozostającego po malowaniu. Na koniec pomalować pokostem. Jest to warstwa bezbarwna z uwagi na fakt, że historyczna ekspozycja drzwi zakłada kolor naturalnego drewna.

6.5. ELEMENTY ŻELAZNE (okucia, iglica, chorągiewka, zawiasy)

1. Elementy wykonane z żelaza znajdujące się na elewacji należy oczyścić z rdzy metodą mechaniczną (szczotki druciane, wata stalowa) delikatnie. Prace należy wykonywać delikatnie tak, aby nie naruszyć formy żelaznych okuć drzwiowych w kształcie mężczyzny w koronach. Do zwykłych okuć i grubszych elementów pokrytych korozją można zastosować metodę strumieniowo – ścierną, ciągle kontrolując proces, aby nie przeczyścić obiektu do jego rdzenia.
2. Przeszlifowanie powierzchni metalu wełną stalową o drobnej gradacji.
3. Następnie odtłuszczenie powierzchni obiektów rozpuszczalnikiem organicznym (aceton).
4. Dwukrotne pomalowanie elementów metalowych dwuskładnikowym strukturalnym lakierem poliuretanowym Lowigraf Pur firmy Polifarb – Łódź (lub innym równoważną) bezbarwną lub w kolorze czarnym, strukturalnym. Jest to emalia o wysokiej odporności na warunki atmosferyczne, skutecznej ochronie antykorozyjnej dzięki zawartości pigmentów metalicznych i antykorozyjnych oraz bardzo dobrym efekcie estetycznym.

7. UWAGI KOŃCOWE

1. Wszystkie decyzje, których skutki mogą wpłynąć na powstanie zmian w wyglądzie obiektu muszą uzyskać akceptację komisji konserwatorskiej (Delegatury WUOZ w Ełku).
2. Przed przystąpieniem do prac budowlano - konserwatorskich dachu należy uzyskać opinię konstruktora.
3. Prace dotyczące obiektu należy powierzyć firmie, posiadającej doświadczenie w tego typu pracach na obiektach zabytkowych.
4. Należy zobowiązać przyszłego Wykonawcę do wykonania dokumentacji opisowej i fotograficznej obejmującej przebieg i rezultat konserwacji.

5. Wszystkie prace powinny być nadzorowane przez inżyniera konstruktora z uprawnieniami do pracy przy zabytkach oraz dyplomowanego konserwatora zabytków.
6. Prace konserwatorskie powinny być prowadzone ze względów technologicznych przy temp. minimalnej powyżej +5 °C.
7. Korzystać tylko ze sprawdzonych i atestowanych materiałów budowlanych oraz preparatów konserwatorskich. Przedstawione w dokumentacji nazwy materiałów, urządzeń czy producentów mają charakter wyłącznie poglądowy i mają na celu jedynie określenie parametrów i standardów wykonania przedmiotu niniejszego programu prac konserwatorskich. Autor opracowania nie ogranicza w żaden sposób możliwości wykorzystania innych materiałów czy urządzeń niż wskazane w dokumentacji, równoważnych pod względem technologicznym i jakościowym, po uzyskaniu akceptacji nadzoru konserwatorskiego.
8. Aby zachować pokrycie z gontu w dobrym stanie, należy je regularnie konserwować. Brud, porosty, mchy, liście należy usuwać, gdyż sprzyja to rozwojowi grzybów i owadów oraz prowadzi do gromadzenia wody opadowej. Konserwacja polega na wymiataniu twardą miotłą, myciu wysokociśnieniowym, spryskaniu połaci 10% roztworem chlorku cynku. Pojedyncze uszkodzenia lub zbutwiałe gonty należy wymienić. Do chodzenia po dachu krytym gontem konieczne jest używanie kładki z bali lub płyty. Większą trwałość pokrycia z gontu uzyskuje się poprzez:
 - powiększenie przestrzeni wentylacyjnej pod pokryciem
 - zastosowanie gontów klinowych (lepsza wentylacja)
 - użycie dłuższych gontów (mniejsza liczba styków)
 - impregnację gontu
 - wykonanie podkładu wodoszczelnego

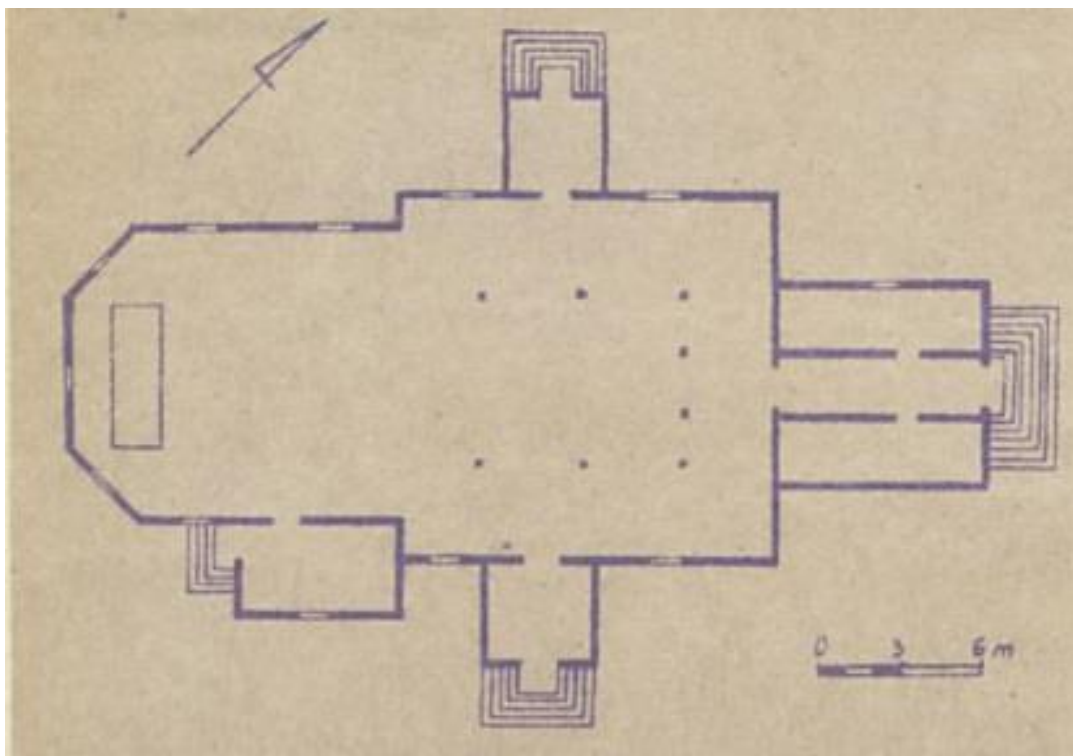
8. DOKUMENTACJA ARCHIWALNA

Rzut kościoła pochodzi ze strony [www](http://www.ww):

<https://zabytek.pl/pl/obiekty/wieliczki-kosciol-ewangelicki-ob-rzym-kat-par-pw-narodzen>

Zdjęcia pochodzą ze strony [www](http://www.ww):

https://fotopolska.eu/Wieliczki_Kosciol_Narodzenia_Najswietszej_Marii_Panny?maP

Rzut przyziemia kościoła parafialnego w Wieliczkach

Widok na kościół ok.1900 -1905 r.

Kościół ok. 1928-1932 r.

Zdjęcie kościoła – 1945 r.

Kościół ok. 1959 r.

Kościół ok. 1978 r.

9. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot.1. Kościół – widok ogólny

Fot.2. Korpus świątyni wraz z dachem krytym gontem – widoczne zniszczenia w postaci korozji mikrobiologicznej (mchy, glony) oraz zawilgoceń

Fot.3. Widoczne zniszczenia obiektu – zawilgocenia oraz korozja mikrobiologiczna

Fot.4. Widoczne mocne zawilgocenia na drewnianej elewacji, a także spękania zawilgocenia oraz korozja mikrobiologiczna na cokole świątyni

Fot.5. Widoczne zawilgocenia, korozja mikrobiologiczna, spękania i niewielkie ubytki.

Fot.6. Widok na niewielkie spękania i przetarcia

Fot.7. Oryginalne okucia żelazne w kształcie wąsatych ludzi w koronach w drzwiach wejściowych do kościoła